

Høje i krig

Under 2. verdenskrig oprettede tyskerne et stort antal artilleristillinger og lytteposter i gravhøje over hele landet. Høje er oplagte at holde udkig fra, så det var naturligt at bruge dem til forsvarspunkter i landskabet. I den forbindelse var det ofte nødvendigt at lave ret indgående nedgravninger i højene, hvilket man så stort på fra besættelsesmagtens side.

Af den grund var mange gravhøje i en miserabel tilstand efter krigen. Så Nationalmuseet iværksatte en omfattende aktion for at få udbedret de skader, tyskerne havde forvoldt.

Også to af Frendrup Nihøjenes gravhøje blev udset til at huse en tyskerstilling. Vi ved ikke, hvad der blev placeret på højene. Det har sandsynligvis været en observationspost med godt udsyn udover Aalborg og Limfjorden. Højene blev restaureret i 1948.

Burial mounds in wartime

During the Second World War, the German occupiers set up a large number of artillery positions and listening stations in burial mounds across Denmark. The mounds were ideal as lookout posts and provided natural defence positions in the landscape. It was often necessary to dig fairly deep trenches in the mounds, although this did not much concern the occupying power.

As a result, many of the burial mounds were in a deplorable state after the war. However, the National Museum of Denmark undertook an extensive programme to repair the damage caused by the Germans.

Two of the burial mounds at Frendrup Nihøje were also selected to house a German position. We do not know what was installed on the mounds. Most probably it would have been an observation post to provide a good view of the city of Aalborg and the Liim Fiord. These mounds underwent restoration in 1948.

Hügel im Krieg

Während des 2. Weltkriegs errichteten die Deutschen zahlreiche Artilleriestellungen und Horchposten in Grabhügeln in ganz Dänemark. Die Hügel sind ideal als Ausguckposten, so dass es nahe lag, sie als Verteidigungsstellungen in der Landschaft zu nutzen. Dabei waren oft recht umfassende Grabarbeiten in den Hügeln erforderlich, worauf die Besatzungsmacht keine besondere Rücksicht nahm.

Aus diesem Grund waren viele Grabhügel nach dem Krieg in einem miserablen Zustand. Das Nationalmuseum begann daher eine umfassende Aktion, um die Schäden, die die Deutschen verursacht hatten, auszubessern.

Auch zwei der Grabhügel von Frendrup Nihøje wurden für eine deutsche Stellung genutzt. Wir wissen nicht, was auf den Hügeln stand. Wahrscheinlich handelte es sich um einen Beobachtungsposten mit guter Aussicht über Aalborg und den Limfjord. Die Hügel wurden 1948 restauriert.

I AKTIVERING

Arbejdet med at restaurere de ødelagte gravhøje blev ledet af Ingeniør Lotz fra København. Det var arbejdsløse, der blev hyret til at lave det hårde arbejde. Her er det en høj på Tostrup Hede, ikke langt fra Nihøjene, der er under istandsættelse.

FRENDRUP NIHØJE 1. JUNI 1948

Arbejdsholdet har placeret sig mellem de to nyrenoverede høje, der blev beskadiget af tyskerstillingen under 2. verdenskrig. Arbejdet varede 2 dage, så skaderne på Nihøjene har ikke været så omfattende som andre steder. Udgifterne beløb sig til 650 kr. pr. høj.

Slægtens gravhøje

Med en enestående beliggenhed knejser højgruppen Frenndrup Nihøje på bakkedraget ved Vokslev Hede. De er anlagt, så de har kunnet ses viden om, sådan som det var meningen med bronzealderens monumentale storhøje.

Højene har aldrig været udgravet, så vi ved ikke hvem, der er begravet her. Formentlig har det været centrale personer i bronzealderens samfund. Opførelsen af så omfattende gravanlæg, som højene, har krævet et overskud af ressourcer og en stærk organisation.

Oprindeligt har der ligget ni gravhøje på stedet. I dag er der kun syv tilbage. De to forsvundne høje lå her stadig i 1889, men i 1953 var de fjernet ved dyrkning af marken. Man kan stadig ane konturerne af én af disse overpløjede høje som en svag bule på marken ved siden af.

Family burial mounds

The mound cluster of Frenndrup Nihøje rises up from the hill in an outstanding heathland location at Vokslev Hede. The mounds were laid out so as to be visible far and wide, true to the tradition for the monumental burial mounds of the Bronze Age.

These mounds have not been excavated, so we do not know who was buried there. But it would most likely have been some of the central persons in the Bronze Age society. The construction of such imposing burial sites as the mounds has caused a surplus of resources and a strong organisation.

Originally the site contained nine burial mounds. Today, only seven mounds remain. The two missing mounds were still there in 1889, but by 1953 they had been lost due to cultivation of the field. The outline of one of these ploughed-up mounds is still visible as a slight hump in the next field.

Grabhügel der Sippe

Die Hügel wurden so angelegt, dass sie weithin sichtbar waren, wie es für die monumentalen großen Hügel der Bronzezeit üblich war.

Die Hügel wurden niemals ausgegraben. Wir wissen also nicht, wer hier beigesetzt ist. Vermutlich waren es zentrale Figuren in die Gesellschaft der Bronzezeit. Die Errichtung einer so umfassenden Grabanlage wie die Hügel hat ein Überschuss von Ressourcen und eine starke Organisation verursacht.

Ursprünglich lagen neun Grabhügel an dieser Stelle. Heute sind nur noch sieben übrig. Die beiden verschwundenen Hügel lagen noch 1889 hier, waren jedoch 1953 durch die Bestellung des Feldes entfernt worden. Man ahnt noch die Konturen eines dieser überpflügten Hügel als sanften Buckel auf dem Feld nebenan.

FREDNINGSSTEN

På nogle gravhøje står en sten med indhugget FM for Fredet Fortidsminde og en kongekrone. Fredningsstenen betyder, at ejer har ladet højen frivillig frede, før fredningsloven i 1937. Herefter blev alle synlige fortidsminder automatisk fredede.

BYGGEBOOM

Der kendes cirka 20.000 høje fra bronzealderens første halvdel. Det svarer til, at der hvert år i perioden er blevet opført omkring 100 gravhøje i landet. Et sandt byggeboom!

HULVEJE

Forbindelsen mellem lokalsamfundene gik ad smalle hjulspor. Trafikken sled på landskabet, så der dannedes hulveje. Efterhånden, som vejene blev for dybe, lagdes et nyt spor ved siden af det foregående. Gravhøjene var pejlemærker i terrænet.

Hellige billeder

Bronzealderens billedsprog er gennemsyret af kultiske symboler og flertydige tegn. Billederne er overlevet til i dag, fordi mange billeder blev hugget i sten; de såkaldte helleristninger.

Helleristningerne viser en rig billedverden med skibe, heste, vogne, falliske mænd og ceremonioptog. Motiverne har haft en umiddelbar betydning for bronzealderfolket som symboler for soldyrkelse, frugtbarhed og maskulinitet.

Det hyppigste motiv er skåltegnet – en skålformet fordybning hugget ind i en sten. Skåltegnsten kendes tilbage fra bondestenalder og op gennem bronzealderen. Tolkningen af skåltegnet er forskellig alt efter sammenhængen det findes i. Det almindeligste er at se det som et frugtbarhedsymbol – måske et billede på solen – men i flere tilfælde tolkes det også som del af et begravelsesritual.

Sacred images

Bronze Age imagery abounds with cultic symbols and semantically complex markings. Their images have survived because so many were carved in rock.

The rich imagery of the rock carvings depicts ships, horses, carts, phallic male figures and ceremonial processions. These motifs would have been immediately identifiable for the people of the Bronze Age as symbols of sun worship, fertility and masculinity.

The commonest motif is the cup-mark – a concave impression carved in a rock. The cup-mark rock art occurs from the Neolithic period and through the Bronze Age. Interpretation of the motif differs depending on where it occurs. It is commonly regarded as a fertility symbol – perhaps as an image of the sun – but in other instances is interpreted as part of a burial ritual.

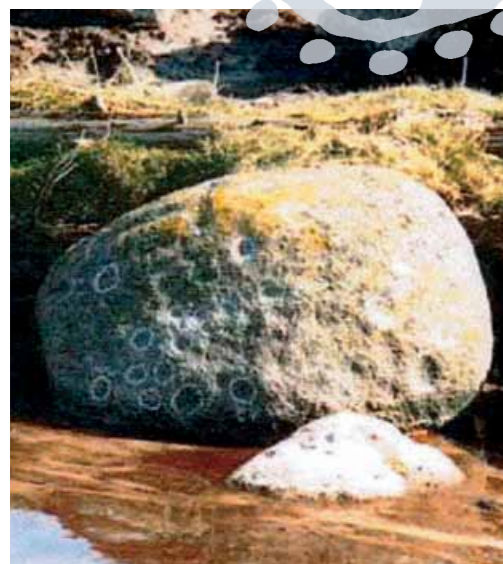

Heilige Bilder

Die Bildersprache der Bronzezeit ist von kultischen Symbolen und mehrdeutigen Zeichen durchsäuert. Die Bilder haben bis heute überlebt, weil viele von ihnen in Stein gehauen wurden: die sogenannten Steinzeichnungen.

Die Steinzeichnungen zeigen eine reiche Bilderwelt mit Schiffen, Pferden, Wagen, phallischen Männern und zereemoniellen Umzügen. Die Motive hatten unmittelbare Bedeutung für die Menschen der Bronzezeit als Symbole für Sonnenkult, Fruchtbarkeit und Manneskraft.

Das häufigste Motiv ist das Schalenzeichen – eine in einen Stein eingehauene schalenförmige Vertiefung. Steine mit Schalenzeichen sind schon aus der Bauernsteinzeit und der gesamten Bronzezeit bekannt. Am naheliegendsten ist es, es als Fruchtbarkeitssymbol zu betrachten, vielleicht als Bild der Sonne. In mehreren Fällen wird es jedoch auch als Teil des Begräbnisrituals gedeutet.

Skåltegnstenen her blev fundet i 1982 i et vandhul neden for Nihøjene af lokale beboere, der fik den bragt frem i lyset. Nu står den som et ikon for gravhøjsmiljøet ved Frendrup Nihøje. Måske har den indgået som byggesten i en gravhøj i nærheden.

Helleristninger og skåltegn blev hugget ud med slagsten. Det var granitsten af en størrelse og form, som lå godt i hånden.

Skåltegn findes gerne på bondestenalderens dysser og jættestuer, hyppigst på dækstenene. Det tyder på, at man stadig har benyttet forfædrenes store stengrave som hellige pladser i bronzealderen. Denne dæksten stammer fra en sløjfet stengrav ved Suldrup.

Det skjulte oldtidslandskab

Landskabet omkring Frendrup Nihøje rummer spor efter menneskers liv gennem tiderne. Tydeligst er selvfølgelig de store gravhøje, men der er også mere skjulte spor at finde.

Store dele af området har ligget hen i hede siden oldtiden. Da området ikke har været dyrket, er selv meget utydelige spor bevaret. Ved at undersøge et tredimensionelt højdekort af landskabet, træder pludselig et intakt fossilt oldtidslandskab frem.

Nogle hundrede meter nordvest herfor er resterne af jernalderfolkets marksystemer bevaret i Vokslev Hede. Markerne har været i brug i århundrederne før Kristi fødsel. Der er fundet bopladser fra samme tid i området. Spor efter fortidens vejssystemer kan også ses. Hjulspor snor sig gennem arealet som mørke furer side om side og viser, hvor datidens hovedveje var.

The hidden prehistoric landscape

The landscape around Frendrup Nihøje holds traces of human life over the ages. The most prominent of these are naturally the large burial mounds, but there are also more hidden traces to be found.

Much of the area has gone untouched since prehistoric times. Because the land has not been under cultivation, even very faint traces have been preserved. A close look at a three-dimensional relief map of the landscape suddenly reveals an intact prehistoric landscape.

Just a few hundred metres northwest of here, the Iron Age field systems are preserved in the heathland of Vokslev Hede. These fields were under cultivation in the centuries before the birth of Christ. Likewise, traces of past road systems are visible. Ancient wheel tracks wind their way across the countryside in dark furrows side by side, mapping the main roads of that time.

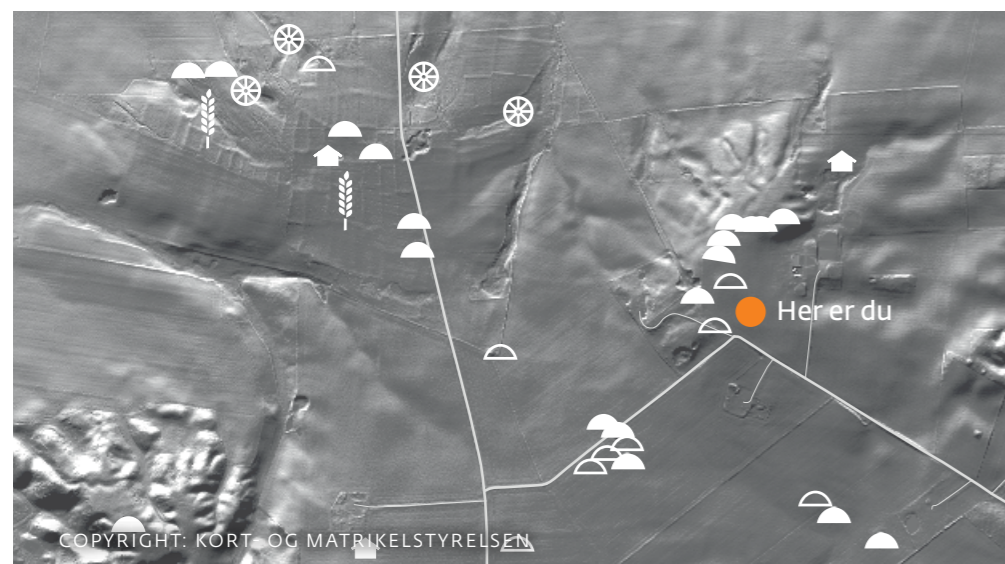

Die verborgene Landschaft

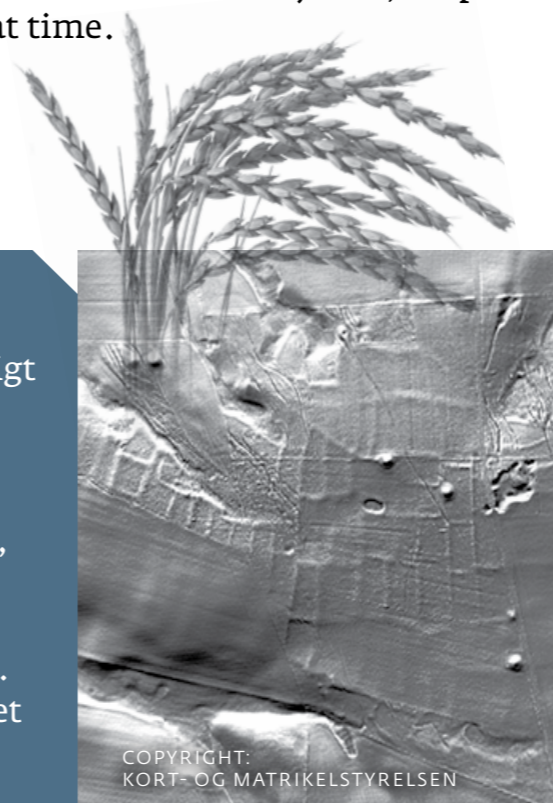
In der Landschaft um Frendrup Nihøje haben die Menschen im Laufe der Zeit ihre Spuren hinterlassen. Am deutlichsten sichtbar sind natürlich die großen Grabhügel, aber es gibt auch eher verborgene Spuren.

Große Teile des Gebiets sind seit vorgeschichtlicher Zeit Heide. Da der Boden nicht bestellt wurde, sind auch sehr schwache Spuren erhalten geblieben. Auf einer dreidimensionalen Höhenkarte der Landschaft tritt plötzlich eine intakte fossile vorgeschichtliche Landschaft hervor.

Einige hundert Meter nordwestlich von hier sind in Vokslev Hede die Reste des Ackersystems der Eisenzeit erhalten geblieben. Die Felder wurden in den Jahrhunderten vor Christi Geburt genutzt. Spuren des vorgeschichtlichen Wegesystems sind ebenfalls zu sehen. Radspuren schlängeln sich als dunkle Furchen nebeneinander durch das Gebiet und zeigen, wo damals die Hauptverkehrswege verliefen.

I området ved Frendrup Nihøje har der oprindeligt ligget mange høje (▲). Nogle er ikke længere synlige (◐). Der er desuden fundet marker (☼), veje (⊗) og bebyggelser (▲), heriblandt Frendrupgård fra 1500-tallet. Området har være beboet til alle tider.

OLDTIDSMARKER

Markerne i den tidlige jernalder var små jordstykker indrammet af lave jordvolde – skelvolde. De små marker har indgået i hektarstore marksystemer. De kan endnu fornemmes efter mere end 2000 år.

FÅ MERE VIDEN

Danmarks
Oldtid i
Landskabet

Fortællinger
fra Fortiden

